

Studie Hebreëën 11

Deel 3: Geloof in de praktijk

Ton Stier

De drie studies over de geloofsgetuigen van Hebreëën 11 willen we nu afsluiten met de praktijk van het geloof in de levens van Izak, Jakob, Jozef, Mozes en Rachab. Daarmee hebben we alle gelovigen besproken, voor zover zij individueel en in samenhang met hun geloofsdaden in dit hoofdstuk worden vermeld. Er worden meer namen van gelovigen genoemd, maar deze worden collectief besproken.

Jakobs voorrangspositie

Let in dit verband op de volgorde waarin vers 20 de zonen van Izak noemt: eerst Jakob en daarna Ezau. Ondanks dat Ezau de oudste was, komt Jakob het grootste deel van de erfenis toe. Dat bepaalt ons bij twee belangrijke principes. Ten eerste die van Gods soevereine handelen. De HEERE wijkt af van de algemene regelgeving omtrent het erfrecht, waarin de oudste zoon de erfgenaam is. Paulus' commentaar in Romeinen 9:11-13 luidt: "Want toen de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, opdat het voornemen Gods, dat naar de verkiezing is, vast bleef, niet uit de werken, maar uit de Roepende; Zo werd tot haar gezegd: De meerdere zal de mindere dienen. Gelijk geschreven is: Jakob heb ik liefgehad, en Ezau heb ik gehaat"¹.

Het tweede principe is dat ondanks menselijk falen, Gods Woord onverminderd van kracht blijft. Vanuit menselijk standpunt bezien was Jakobs handelswijze leugenachtig en doortrapt. Hij laat Ezau zijn eerstgeboorterecht verkopen voor een bord linzensoep. Een daad die God overigens niet Jakob, maar Ezau toerekent (zie Hebr. 12:16, 17). Als Izak vraagt: "Hoe is dit, dat gij het zo haast gevonden hebt, mijn zoon?", antwoordt Jakob in 'de tale Kanaäns': "Omdat de HEERE uw God dat heeft doen ontmoeten voor mijn aangezicht" (Gen. 27:20). Hoe zeer beiden zich bedrogen gevoeld hebben, blijkt wel uit hun commentaar. Izak tot Ezau: "Uw broeder is gekomen met bedrog, en heeft uw zegen weggenomen". Ezau tot Izak: "Is het niet omdat men zijn naam noemt Jakob, dat hij mij nu twee maal heeft bedrogen?" En toch voert God, dwars door al dat menselijk falen van het hele gezin, Zijn

plannen uit.

Izaks profetische zegen dat Jakobs nageslacht dat van Ezau (Edom) zal overheersen (Gen. 27:37), vinden we o.a. vervuld in 2 Sam. 8:14: "En hij (David) legde bezettingen in Edom; in gans Edom legde hij bezettingen; en alle Edomieten werden David tot knechten ...".

De belofte aan Ezau dat, als hij zich krachtig inspant, hij het juk van zijn broeders hals zal afrukken (Gen. 27:39, 40), wordt vervuld tijdens het koningschap van Joram. "In zijn dagen onttrokken de Edomieten zich aan de macht van Juda en stelden een koning over zich aan" (2 Kron. 21:8 NBG).

Hoewel Gods plannen worden vervuld, blijven de leugens van Jakob niet zonder consequenties: Jakob moest vluchten; Ezau koesterde wrok en nam zich voor om hem te doden (Gen. 27:41) en Rebekka walgde van haar leven (Gen. 27:46).

Jakob zegent de zonen van Jozef

"Door het geloof heeft Jakob, stervende, ieder van de zonen van Jozef gezegend, en heeft aanbeden, leunende op het opperste van zijn staf" (Hebr. 11:21). Nu, zo'n 70 jaar later, is het aan Jakob om de zegen over zijn zonen uit te spreken. En opnieuw wordt de jongste boven de oudste gesteld. Jakobs ogen waren (evenals die van Izak) dof geworden. Jozef schiet zijn vader te hulp door Efraïm aan zijn linkerhand en Manasse aan zijn rechterhand te plaatsen.

Maar dan kruist Israël zijn handen en legt zijn rechterhand op het hoofd van Efraïm en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse (Gen. 48:13, 14). Het is opvallend dat in alle 15 teksten van Genesis 48 die het zegenen van Jozefs zonen beschrijven, consequent zijn nieuwe naam 'Israël' wordt gebruikt. Het is dan ook niet Jakob, die vanuit zijn eigen inzicht handelt, maar Israël, die door het geloof 'zijn handen verstandig bestiert' (vers 14). In eerste instantie tot schrik van Jozef. "Toen Jozef zag, dat zijn vader zijn rechterhand op het hoofd van Efraïm legde, zo was het kwaad in zijn ogen, en hij vatte de hand van zijn vader, om die van het hoofd van Efraïm op het hoofd van Manasse af te brengen. En Jozef zeide tot zijn vader: Niet alzo, mijn vader! want deze is de eerstgeborene; leg uw rechterhand op zijn hoofd" (Gen. 48:17,18). Maar dan antwoordt Israël: "Ik weet het, mijn zoon! ik weet het; hij zal ook tot een volk worden, en hij zal ook groot worden; maar nochtans zal zijn jongste broeder groter worden dan hij, en zijn zaad zal een volle menigte van volkeren worden".

Ook deze profetische zegen, dat het nageslacht van Efraïm dat van Manasse in populatie zal overtreffen, vinden we in de Schrift vervuld. In Numeri 1 telt de

stam Efraïm 40.500 en die van Manasse: 32.200 zielen. Verder spreekt Mozes over de tienduizenden van Efraïm en de duizenden van Manasse (Deut. 33:17).

Telling der stammen

Jakob rekent de zonen van Jozef (Efraïm en Manasse) mee in zijn 12 zonen. In feite krijgt Jozef daarmee een dubbel deel en dus eigenlijk het eerstgeboorterecht. Tegelijk zou dat het aantal stamhoofden op veertien brengen en dat klopt natuurlijk niet. Echter één van hen nam de plaats in van Jozef, de ander van Levi; het priestergeslacht, dat geen erfdeel had in het land. De stam van Levi komen we dan ook niet tegen in Numeri 1 waar alle stammen met hun stamhoofden worden opgesomd en geteld. De verklaring daarvoor vinden we in Jozua 13:33: “Maar aan de stam van Levi gaf Mozes geen erfdeel; de HEERE, de God Israëls, is Zelf hun Erfdeel, zoals Hij tot hen gesproken heeft”. Eigenlijk staat de positie van Levi model voor die van Israël in het Messiaanse rijk. Dan zullen zij aan hun roeping beantwoorden zoals door de HEERE beloofd in Exodus 19:6: “En gij zult Mij een koninkrijk van priesters zijn en een heilig volk”. Net als de stam Levi, zullen zij dan ook geen zorg hebben voor hun dagelijks levensonderhoud, want “vreemden zullen gereed staan om voor u de kudden te weiden, vreemdelingen zullen uw akkerlieden en uw wijngaardeniers zijn; maar gij zult priesters des HEREN heten, dienaars van onze God genoemd worden; gij zult het vermogen der volken genieten en u op hun heerlijkheid beroemen” (Jes. 61:5-6 NBG).

Steunend op zijn staf

Prachtig is het tenslotte te zien hoe de HEERE in het leven van Jakob tot Zijn doel komt. Stervend steunt hij niet langer op eigen inzicht en eigen kracht, maar in aanbidding leunend ‘op het uiteinde van zijn staf’². Zo zal ook eens het nageslacht van Jakob steunen op de HEERE, de Heilige Israëls en Hem alleen aanbidden (Jes. 10:20).

Jozefs gebeente

“Door het geloof heeft Jozef, stervende, gemeld van de uitgang van de kinderen Israëls, en heeft bevel gegeven van zijn gebeente” (Hebr. 11:22). Hoewel Jozef in zijn positie als onderkoning rijk gezegend was, en zijn broeders en zijn nageslacht daarin mochten delen, wist hij dat niet Egypte

maar Kanaän het land der belofte was. En in dat land wilde hij, in navolging van zijn vader Jakob (Gen. 47:30, 31) en in de hoop van de opstanding, zijn stoffelijke resten begraven hebben. Hij zegt: “God zal u gewis bezoeken, en Hij zal u doen optrekken uit dit land, in het land, dat Hij Abraham, Izak en Jakob gezworen heeft” (Gen. 50:24).

Jozef moet geweten hebben wat God tot zijn overgrootvader Abraham over de terugkeer uit Egypte gezegd had (zie Gen. 15:13-16). Tegelijk heeft de regeling die Jozef treft voor zijn ‘stoffelijk overschot’ natuurlijk alles te maken met de hoop van de opstanding en de vervulling van Gods belofte. Wat een schrill contrast met de ongelovige Israëlieten, wier lijken in de woestijn vielen en daar bleven liggen, ten teken dat zij nooit de beloofde rust zouden ingaan (vgl. Hebr. 3:17, 18).

Mozes, een schoon kind

“Door het geloof werd Mozes, toen hij geboren was, drie maanden lang door zijn ouders verborgen, aangezien zij zagen, dat het kind schoon was; en zij vreesden het gebod van de koning niet” (Hebr. 11:23). Tot drie keer toe vermeldt de Bijbel dat Mozes ‘een schoon kind’ was (zie ook Ex. 2:2 en Hand. 7:20). Letterlijk zegt de Hebreeuwse tekst dat Mozes een tof kind was. Een begrijpelijke constatering van ouders, die bij het zien van hun eigen kind nu eenmaal niet gebrek aan objectiviteit verweten mag worden. Maar de NBG vertaling voegt er in Handelingen 7:20 aan toe dat hij een schoon kind was voor God. In overeenstemming met de belofte aan Abraham (Gen. 15:13), zal God na 400 jaar slavernij, door dit ‘toffe’ kind een machtige verlossing schenken. Kennelijk had satan ook zijn berekening gemaakt en aan de hand daarvan bepaald dat nu de tijd was gekomen om Farao aan te zetten alle baby-jongetjes in de Nijl te werpen (Ex. 1:22). Dezelfde strategie paste hij toe toen de Verlosser geboren was en hij Herodes tot de kindermoord in Bethlehem aanzette.

Geloof dat angst overwint

Dat Mozes’ ouders, Amram en Jochebed, door het geloof Mozes verborgen hielden, betekent dus opnieuw dat God het hen door een Woord geopenbaard moet hebben (vgl. Rom. 10:17). En zo overwon hun geloof de angst voor Farao’s represailles, zoals ook later Mozes door het geloof de toorn van Farao niet heeft gevreesd (vers 23 en 27).

Profetische betekenissen van de namen

Prachtig zijn tenslotte de profetische betekenissen van de namen:

Amram betekent: 'het volk is verheven/verhoogd'. Op voorwaarde van gehoorzaamheid, zal God Israël verheffen boven alle volken der aarde (vgl. Deut 26:19; 28:1; Ps. 89:16 en 17).

Mozes betekent: 'uit het water getrokken'. Gods belofte aan Israël luidt: "Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen" (Jes. 43:2). Jochebed betekent: 'de HEERE is heerlijkheid'. Die heerlijkheid zal straks vanuit Jeruzalem de hele aarde vervullen (Ps. 102:16 en Jes. 6:3).

Geloof dat kiest

"Door het geloof heeft Mozes, nu groot geworden zijnde, geweigerd een zoon van Faraö's dochter genaamd te worden; verkiezende liever met het volk van God kwalijk behandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte; want hij zag op de vergelding des loons" (Hebr. 11:24-26). Volgens Stefanus was Mozes 40 jaar toen hij het in zijn hart kreeg om zijn broeders te bezoeken (Hand. 7:23). Maar, zo blijkt uit het commentaar in Hebreeën 11, hij deed dat door het geloof. Dus ook hierover moet hij een Godsspraak ontvangen hebben.

Geloof overwint angst, zo hebben we reeds gezien, maar geloof maakt ook keuzes, die soms volledig tegen onze menselijke natuur ingaan. Door het geloof verloochende Mozes zijn Joodse afkomst niet; wilde hij liever delen in het smadelijke lot van zijn volk dan tijdelijk van de zonde te genieten. Hij heeft zelfs - ziende op de vergelding - de smaadheid van Christus, grotere rijkdom geacht dan de schatten van Egypte. Wonderlijk dat er in Mozes' tijd al sprake was van de 'smaadheid van Christus'. De openbaring en het lijden van Christus, moest toen toch nog plaatsvinden? Ja, vanuit menselijk tijdsperspectief wel, maar Openbaring 13:8 spreekt over het Lam, Dat geslacht is van de grondlegging der wereld en volgens Petrus reeds was voorgekend vóór de grondlegging der wereld, maar geopenbaard in 'deze laatste tijden' (1 Petr. 1:19). Overigens heeft ook Mozes met zijn staf de rots geslagen, welke was de Christus (zie 1 Kor. 10:4). Maar ook Mozes mocht met Jesaja weten: "door Zijn striemen is ons genezing geworden" (Jes. 53:5).

In Hebreeën 13:12 en 13, roept de apostel op om Mozes' en Jezus' voorbeeld te volgen: "Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende". En dan volgt de vergelding,

waar ook Abraham naar uitkeek toen hij 'huis en haard' verliet: "Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstende".

Ziende de Onzienlijke

"Door het geloof heeft hij Egypte verlaten, niet vrezende den toorn des konings; want hij hield zich vast, als ziende den Onzienlijke" (Hebr. 11:27). Hier zien we het geheim van Mozes' geloof, die onder de moeilijkste omstandigheden, staande bleef als ziende de Onzienlijke. Paulus zou later aan de Korinthiërs schrijven: "Want de lichte last der verdrukking van een ogenblik bewerkt voor ons een alles verre te boven gaand eeuwig gewicht van heerlijkheid, daar wij niet zien op het zichtbare, maar op het onzichtbare; want het zichtbare is tijdelijk, maar het onzichtbare is eeuwig (2 Cor. 4:17, 18 NBG). In feite is dat ook de les die al deze geloofsgetuigen ons hebben nagelaten: zien op de Leidsman en Voleinder des Geloofs, Jezus (Hebr. 12:2)!

Door het geloof het Pascha gehouden

"Door het geloof heeft hij het Pascha gehouden, en het bloed doen aanbrenge, opdat de verderver hun eerstgeborenen niet zou aanraken" (vers 28 NBG). Pascha (Aramees) of Pesach (Hebreeuws) dat 'voorbijgaan' betekent, was een geloofsdaad. Israël was geen uitzondering op de andere volken als het gaat om de noodzaak van verzoening. Niet op basis van hun positie als volk van God, ging de verderfengel hen voorbij, maar op grond van het door het geloof aangebrachte bloed. De voorwaarde was immers: "wanneer Ik het bloed zie, zal Ik u voorbij gaan" (Ex. 12:13).

Door het geloof door de Rode Zee gegaan

"Door het geloof zijn zij de Rode Zee doorgestaan, als door het droge, hetwelk de Egyptenaars, ook beproevende, zijn verdrongen" (Hebr. 11:29). Op het eerste gezicht was er van geloof weinig sprake als we luisteren naar de bittere reacties van het volk toen zij door de Rode Zee en de legers van Faraö waren ingesloten. "Hebt gij ons daarom, omdat er in Egypte gans geen graven waren, weggenomen, opdat wij in deze woestijn sterven zouden?" "Want het ware ons beter geweest de Egyptenaars te dienen, dan in deze woestijn te sterven." Maar daarop geeft Mozes een bijzonder antwoord: "Vreest niet, staat vast, en ziet het heil des HEEREN" (Ex. 14:13). Letterlijk staat er in het Hebreeuws: 'gij zult zien Jesjoea van JHWH (de godsnaam)'. De eerste keer dat we in de Schrift deze Naam tegenkomen is in Genesis 49:18, waar Jakob zegt: "Op uw zaligheid (Jesjoea) wacht ik, o HEERE". Mozes stelt het volk

echter in het vooruitzicht om 'Jesjoea' te zien. De verlossing die de Heere geeft, is in feite een openbaring van de Heere Jezus Christus, Die Zijn volk straks een vergelijkbare, maar veel grotere verlossing zal schenken. Dan zal Hij, in plaats van de Rode Zee, de Olijfberg middendoor splijten en daarmee een vluchtweg voor Zijn volk creëren (Zach. 14:4,5).

Beide elementen van 'verwachten' en 'zien' komen samen in de bekende geschiedenis van Simeon in de tempel van Jeruzalem. Hij was 'verwachtende de vertroosting van Israël', een algemeen bekende term voor de Messiaanse verwachting. Maar als hij het Kind Jezus in de armen heeft, dankt hij met de woorden: "mijn ogen hebben Uw zaligheid gezien" (Luk. 2:30).

En zo mogen Mozes en het volk, aan de overzijde van de Rode Zee zingen: "De HEERE is mijn Kracht en Lied, en Hij is mij tot een Heil (Jesjoea) geweest; deze is mijn God ...!" (Ex. 15:2)

Door het geloof de muren gevallen

"Door het geloof zijn de muren van Jericho gevallen, toen zij tot zeven dagen toe omringd waren geweest" (Hebr. 11:30-31).

Het is opmerkelijk dat de apostel de 40-jarige woestijnreis helemaal overslaat. Die periode kenmerkt zich namelijk door ongeloof en ongehoorzaamheid (zie Hebr. 3).

De apostel neemt de draad weer op bij de intocht in het beloofde land, waarbij overigens ook een nieuwe leider aantreedt. Mozes, die het volk de wet ('bediening des doods', zie 2 Cor. 3:7) had gegeven, mocht zelf door een daad van ongeloof, het beloofde land niet binnentrekken (Num. 20:11,12). Maar Jozua, wiens naam identiek is aan de Hebreeuwse naam van Jezus ('Jesjoea' / 'Jehosjoea'), leidde het volk het beloofde land wel binnen. Zo zal Israël, niet op basis van de wet, maar op basis van de belofte straks het erfgenaamschap toekomen. Niet via Mozes (de wet), maar via de Erfgenaam, de meerdere van Jozua, Jezus, de Messias (Zie Gal. 3:16-19 en 29). Voor Zijn Koninkrijk zal niet Jericho, maar het grote en machtige Babylon moeten wijken en volledig ten val komen (zie Op. 17 en 18).

Door het geloof de verspieders ontvangen

"Door het geloof is Rachab, de hoer, niet omgekomen met de ongehoorzamen, toen zij de verspieders met vrede had ontvangen" (vers 31). Is het niet wonderlijk dat de laatste geloofsgetuige, die met haar geloofsdaad in de rij van

geloofsgetuigen wordt genoemd, niemand meer is dan de heidense hoer Rachab. Maar ook haar geloof werd, evenals dat van Abraham en alle andere geloofsgetuigen, haar gerekend tot gerechtigheid (Gen. 15:6). Samen met Tamar, die van hoererie was beschuldigd (Gen. 38) en Ruth, de Moabitische, werd zij opgenomen in het geslachtsregister³ van de Overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus!

Voetnoten:

1. *Het gaat hier niet om haten maar om de voorrangspositie van Jakob boven Ezaü. (Vgl. hetzelfde principe in Lukas 14:26)*
2. *Dat we hier het woord 'staf' en niet het woord 'bed' vinden, zoals in Gen. 47:31, komt doordat het citaat vermoedelijk uit de Griekse vertaling (de Septuagint) komt. Er zou een verwarring zijn omtrent de Masoretische klinkertekens. Mitā(h) (bed) werd mate(h) (staf). Toch geloof ik dat ook deze wijziging onderdeel uitmaakt van 'al de Schrift, die door God is ingegeven'.*
3. *Zie Mattheüs 1.*